

JOAN MALUQUER DE MOTES I NICOLAU (1915-1988), PREHISTORIADOR I ARQUEÒLEG

RAMON TEN I CARNÉ

Quan et deixa una persona amb la qual has mantingut una relació, bastant constant, durant una vintena d'anys és difícil trobar el fil adequat per posar en uns fulls tot el que ha representat per a tu i per a l'entorn social. Quan intentes expressar el que ha fet una persona dedicada completament a la prehistòria i a l'arqueologia durant una llarga vida i, a més, quan ha tocat quasi tots els camps i des de moltes perspectives, et veus submergit en un pou de difícil sortida.

És difícil valorar la tasca docent i acadèmica, la producció científica, l'aportació a l'avenç de l'arqueologia peninsular, des de les seves càtedres de Salamanca —on inicià, el 1950, la publicació de la revista «Zephyrus»— i Barcelona. No pretenc analitzar la seva vàlua i la seva aportació com a degà de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona ni la implantació del «Pla Maluquer» d'estudis, que en certa manera revolucionava l'estructura acadèmica i proposava uns sistemes més moderns d'aprenentatge i de relació entre el professorat i els alumnes.

Persones més adients han de preparar la seva biografia i la valoració com a home públic, en el seu pas pels ministeris d'Educació i Ciència i de Cultura, primer com a «Comisario General de Excavaciones» i després com a «Subdirector General de Arqueología». Se l'ha de valorar com a membre de l'Institut d'Estudis Catalans, com a impulsor dels Simposis de Prehistòria Peninsular, com a creador de l'Institut d'Arqueo-

logia i Prehistòria de la Universitat de Barcelona, com a fundador de la revista «Pyrenae», com a investigador del «Consejo Superior de Investigaciones Científicas», i s'ha de considerar la seva aportació a la docència més divulgadora, amb la creació del Diploma d'Arqueologia Hispànica per a no universitaris. No podem oblidar el seu pes en congressos, col·loquis i simposis especialitzats o la més recent tasca com a membre del Consell d'Arqueologia de Catalunya. Veritablement és una persona a qui hem trobat situada a llocs importants i claus de la vida científica, acadèmica i administrativa del país.

És important el seu treball concret, però també el de gran sintetitzador, amb obres claus en la difusió arqueològica i en la síntesi històrica. Dins del treball concret podem destacar les excavacions dels poblats de Cortes de Navarra i de la Ferradura; dels poblats ibèrics del Molí d'Espígol a Tornabous, de Margalef i d'Ullastret; de les coves de Toralla i del Parco i del santuari de Canxo Roano a Zalamea de la Serena. També cal remarcar els estudis del Cerro del Berrueco (Salamanca) i de conjunts megalítics i de nombrosos jaciments i materials arqueològics, guies de jaciments i articles en congressos i simposis. Els seus treballs de síntesi han abastat des de temàtiques generals —la humanitat prehistòrica, la prehistòria i la història antiga a Catalunya, l'economia antiga de la península ibèrica— fins a camps més concrets —Tartessos i l'escriptura i l'alfabet ibèrics—. ¹

¹ Vegeu la nota bibliogràfica.

FOTOGRAFIA 1. Joan Maluquer juntament amb el professor Pere Bosch Gimpera, Lluís Pericot i Monique Robert en la visita que van fer el dia 19 de febrer de l'any 1935 a les excavacions de la necròpolis neolítica de la Bòbila Madurell.

Vaig començar a la Universitat, el curs 1969-70, any de la implantació del «Pla Maluquer» a Filosofia i Lletres, i és des de la perspectiva de seguiment de la seva tasca, amb alternança, fins ara, que voldria enfocar aquest retrat de la seva personalitat. Amb ell vaig participar en campanyes d'excavació al poblat ibèric del Molí d'Espígol, o a Margalef, on aprenies a saber amb rapidesa la importància d'uns materials o l'interès d'unes estructures i descobries la personalitat d'un home que en cada moment et sorprenia amb una nova teoria o amb una comparació del tot inimaginable. Però no solament se centrava en el coneixement arqueològic, sinó que et feia conèixer i estimar la natura.

Un cop acabada la primera fase acadèmica, el coneixement de la persona s'incrementa en poder-lo contemplar des d'una altra faceta, la professional, i això

comporta un altre tipus de relació, no menys afable i cordial que s'accentua amb la seva incorporació com a membre del Consell d'Arqueologia de Catalunya, on es discuteixen les línies mestres de l'arqueologia catalana i l'aplicació diària de l'aprenentatge acadèmic, així com l'intent d'integrar la tasca científica i investigadora amb la protecció del patrimoni arqueològic, i és aquí on ens torna a sorprendre donant el toc genial o intuïnt la solució precisa. Gran coneixedor de l'arqueologia del país i de la forana, et comparava amb rapidesa i decisió les situacions més inversemblants i oferia aquella teoria que havia d'obrir el camí de la investigació a nous arqueòlegs.

Ha estat una vida dedicada completament al treball engrescador de l'arqueologia i la prehistòria en tots els seus vessants, que ha estat vinculada a Saba-

dell, d'alguna manera, a través del Museu de la Ciutat i les tasques que en depenien. El primer contacte amb l'activitat arqueològica del Museu, el va tenir el Dr. Maluquer quan encara era alumne del Seminari de Prehistòria, on estudiava l'especialitat de Prehistòria i d'Història Antiga a la Facultat de Filosofia i Lletres. Això era l'any 1935; tenia, doncs, vint anys. Aquesta activitat la trobem reflectida al diari d'excavacions d'en Vicenç Renom, però sense que hi consti el nom; hi apareix simplement com a alumne dels doctors Bosch Gimpera i Pericot. Aquesta experiència deuria captivar fortament la personalitat del futur arqueòleg, ja que la trobem referida en un article escrit l'any 1954 i que es titula «Mi primera experiencia de excavación».

Sí, vertaderament, el Dr. Maluquer efectuà la seva primera pràctica arqueològica de camp en el jaciment de la Bòbila Madurell, a la població de Sant Quirze del Vallès, llavors anomenada de Galliners, i és el mateix Maluquer qui ens ho explica en aquest article publicat al «Boletín de la Biblioteca Museu Balaguer», de Vilanova i la Geltrú. Segons el Dr. Maluquer, el dia 19 de febrer de 1935 realitzaren l'excavació arqueològica d'una sitja hallstàtica i d'un sepulcre de fossa que, prèviament, havia descobert en Vicenç Renom, el qual quedà d'acord amb el professor Bosch per excavar-los, com a pràctiques d'arqueologia de la Universitat de Barcelona. De l'interès demostrat pel Dr. Maluquer, en quedaren unes anotacions que li serviren, quasi vint anys després, per a fer un article sobre la seva experiència en l'arqueologia de camp, que tant practicaria posteriorment i que tants fruits ha donat.

La segona vegada que el trobem vinculat a la nostra ciutat és amb motiu del cicle de conferències que, a la primavera de 1949, es portaren a terme al Museu; el Dr. Maluquer fou un dels quatre conferenciants.

El tercer lligam és a través del primer número de la revista «Arrahona», aparegut l'any 1950, en el qual Maluquer ens ofería una visió clara de les noves teories que sobre el neolític circulaven en aquells moments per Europa, el lligava amb el neolític de les coves, a Catalunya, i ressaltava el paper del jaciment de la Bòbila Madurell i de les altres necròpolis neolítiques catalanes, dels sepulcres de fossa, sobretot les que pre-

senten vasos de boca quadrada. Aquest article titulat «La Cultura Neolítica del Vallés en el marco de la Prehistoria del Occidente Mediterráneo», representava un dels primers assaigs moderns, de síntesi del neolític europeu.

La darrera vinculació fou amb motiu del descobriment, l'any 1975, del jaciment sepulcral de Can Pallerars, a Sant Quirze del Vallès. Hem pogut apreciar mitjançant les seves vinculacions amb el Museu de la Ciutat, posteriorment Museu d'Història, una mostra de l'activitat i el mestratge d'en Joan Maluquer de Motes.

BIBLIOGRAFIA

Aquesta nota bibliogràfica, lluny de tota pretensió d'exhaustivitat, es limita només als principals treballs de síntesi de Joan Maluquer.

- (1946). «Las culturas Hallstáticas en Cataluña». *Revista Ampurias* (Barcelona), vols. VII-VIII, p. 111-184.
- (1954). *Pueblos Célticos y Pueblos Ibéricos*, volums I i III de la *Historia de España*, dirigida per Ramón Menéndez Pidal. Madrid, Espasa Calpe.
- (1958). *La Humanidad Prehistórica*, vol. I de la *Historia General de la Humanidad*. Barcelona, Montaner y Simón.
- (1968). *Epigrafía prelatina de la Península Ibérica*. Barcelona, Instituto de Arqueología y Prehistoria de la Universidad de Barcelona.
- i LUIS PERICOT GARCIA (1969). *La Humanidad Prehistórica*. Barcelona, Salvat. Biblioteca Básica Salvat, núm. 25.
- (1970). *Tartessos. La ciudad sin historia*. Barcelona, Destino.
- (1972). *Proceso Histórico Económico de la Primitiva Población Peninsular*. Barcelona, Instituto de Arqueología y Prehistoria de la Universidad de Barcelona. Publicación eventual núm. 20.
- (1978). Coordinació del vol. I de la *Historia de Catalunya*, dirigida per Joan Salvat. Barcelona, Salvat.
- (1987). *Prehistòria i Edat Antiga fins al segle III*, volum I de la *Historia de Catalunya*, dirigida per Pierre Vilar. Barcelona, Edicions 62.